

Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung và những vấn đề đặt ra với Việt Nam

Đỗ Tiến Sâm^(*)

Tóm tắt: Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung đã làm cho quan hệ hai nước lâm vào tình trạng khó khăn nhất trong vòng 40 năm qua. Nó không chỉ ảnh hưởng đến sự tăng trưởng của hai nền kinh tế lớn nhất thế giới, mà còn ảnh hưởng đến tăng trưởng của kinh tế thế giới. Bài viết trình bày và phân tích các mục tiêu ngắn hạn, trung hạn và dài hạn mà Mỹ nhằm vào Trung Quốc; đồng thời làm rõ những giải pháp ứng phó của Trung Quốc; qua đó rút ra một số nhận xét bước đầu.

Từ khóa: Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, Quan hệ Việt - Trung, Quan hệ Việt - Mỹ, Trung Quốc, Mỹ

Abstract: The US-China trade war has made relations between the two countries undergo the most difficult period in the past 40 years. It not only affects the growth of the world's two largest economies but also that of the world economy. The paper presents and analyzes short-term, medium-term and long-term goals of the United States for China in line with China's response. Some initial conclusions are drawn thereby.

Keywords: The US-China Trade War, Vietnam-China Relation, Vietnam-US Relation, China, The United States

Mở đầu

Giữa tháng 6/2018, Hoa Kỳ đã khởi sự cuộc tấn công vào nền kinh tế Trung Quốc. Đây được coi là khởi đầu của cuộc chiến tranh thương mại giữa hai nền kinh tế hàng đầu thế giới Mỹ - Trung. Cuộc chiến này đã thu hút sự quan tâm của đông đảo dư luận và đến nay vẫn đang tiếp diễn, tiềm ẩn nhiều nhân tố chưa xác định, khó dự đoán.

Việt Nam là nước láng giềng của Trung Quốc, đối tác thương mại quan trọng với hai nền kinh tế lớn là Trung Quốc và Mỹ. Vì vậy, những diễn biến của cuộc chiến này dù muốn hay không cũng sẽ tác động, ảnh hưởng đến sự phát triển và an ninh quốc gia của Việt Nam.

1. Mục tiêu của Mỹ trong cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung

Sau những lần đàm phán mà thực chất là cuộc “đấu trí” giữa hai nhà lãnh đạo Mỹ và Trung Quốc - mặc dù xuất thân khác nhau nhưng đều có tinh thần dân tộc sâu sắc

^(*) GS.TS., Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam; Email: dotiensamtq@gmail.com

- đã không đạt kết quả như mong đợi. Ngày 15/6/2018, Tổng thống Mỹ Donald Trump đã chính thức “khai đao”, mở màn cho cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung với việc áp thuế 25% cho 1.333 mặt hàng trị giá khoảng 50 tỷ USD, trong đó có 818 mặt hàng Trung Quốc xuất khẩu sang Mỹ trị giá khoảng 34 tỷ USD có hiệu lực từ ngày 6/7/2018 (Đur Vĩnh Định, 2018). Tiếp theo, ngày 19/7/2018, ông Trump đe dọa áp thuế 10% cho 200 tỷ USD hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc vì cho rằng thương mại Mỹ - Trung đã rất bất bình đẳng trong một thời gian dài và không thể tiếp tục kéo dài thêm nữa^(*).

Vậy mục tiêu thực sự của cuộc chiến thương mại mà Mỹ nhằm vào Trung Quốc là gì? Qua nghiên cứu các tài liệu có liên quan, chúng tôi cho rằng việc Mỹ phát động chiến tranh thương mại với Trung Quốc là nhằm vào những mục tiêu ngắn hạn, trung hạn và dài hạn như sau:

Về ngắn hạn, Mỹ đưa ra các biện pháp trừng phạt Trung Quốc với lý do bảo vệ lợi ích của người Mỹ, ngoài việc buộc Trung Quốc phải có giải pháp thu hẹp cán cân thương mại song phương đang có lợi cho phía Trung Quốc, thì chính quyền Tổng thống Donald Trump còn nhằm mục đích tranh thủ lá phiếu của cử tri Mỹ trong cuộc bầu cử Quốc hội giữa nhiệm kỳ, thường được xem là một thử nghiệm khả năng hoạt động của Tổng thống, sẽ diễn ra vào ngày 6/11/2018.

^(*) Theo thống kê từ Trung Quốc, năm 2017 thương mại hai chiều Trung - Mỹ đạt 583,7 tỷ USD, trong đó Trung Quốc xuất siêu 275,8 tỷ USD, chiếm 65,3% xuất siêu hàng hóa của Trung Quốc; còn theo thống kê từ Mỹ, cùng năm này, thương mại Mỹ - Trung là 636,0 tỷ USD, trong đó phía Mỹ nhập siêu 375,2 tỷ USD, chiếm 46,3% con số nhập siêu của nước này (Dẫn theo: <http://finance.qq.com/a/20180324/012801.htm>).

Về trung hạn, mục tiêu của Mỹ chính là nhằm “phá” chiến lược “Trung Quốc chế tạo 2025”, theo đó Trung Quốc thể hiện tham vọng muốn vươn lên trở thành cường quốc chế tạo vào năm 2025^(*). Cho đến nay, các công nghệ hạt nhân phục vụ cho chiến lược này vẫn nằm trong tay Mỹ và các nước phát triển khác. Vì vậy thông qua cuộc chiến này, Mỹ muốn ngăn cản các doanh nghiệp Mỹ và các nước phát triển khác đang đầu tư hoặc hợp tác kinh doanh với Trung Quốc chuyển giao công nghệ hạt nhân cho Trung Quốc.

Về lâu dài, mục tiêu của nền kinh tế hàng đầu thế giới này là nhằm kiềm chế sự trỗi dậy hay phục hưng của Trung Quốc, không để Trung Quốc có thể cạnh tranh địa vị bá chủ của Mỹ; đồng thời thông qua cuộc chiến này (có người gọi là “Chiến tranh Lạnh mới”) đánh đổ mô hình CNXH đặc sắc Trung Quốc mà nước này đang xây dựng và quảng bá, tiếp tục khẳng định sự thắng thế của mô hình CNTB do Mỹ dẫn dắt.

Như vậy, cuộc chiến thương mại chỉ là một trong những công cụ mà Mỹ nhằm vào Trung Quốc, ngoài mục đích thương mại còn có vấn đề công nghệ, vấn đề tiền tệ, vấn đề Đài Loan, tự do hàng hải ở biển Đông, phi hạt nhân hóa ở bán đảo Triều Tiên, v.v... Theo dự báo của các nhà khoa học Trung Quốc, tiếp theo cuộc chiến thương mại nhằm vào “cường quốc thương mại” Trung Quốc, Mỹ với tư cách “cường

^(*) “Trung Quốc chế tạo 2025” (“Made in China 2025”) được coi là Cương lĩnh hành động 10 năm thứ nhất thực hiện Chiến lược cường quốc chế tạo của Trung Quốc, do Quốc vụ viện Trung Quốc công bố ngày 8/5/2015, được chia làm 3 bước, theo đó đến năm 2025 Trung Quốc sẽ bước vào hàng ngũ cường quốc chế tạo.

quốc tiền tệ” sẽ dùng hệ thống tiền tệ với đồng Đôla Mỹ đang giữ vai trò chủ đạo và chi phối để “phá” hệ thống ngân hàng tài chính tiền tệ chưa mở cửa và hiện đang tiềm ẩn nhiều rủi ro của Trung Quốc. Điều quan trọng là, đằng sau cuộc chiến thương mại mà Mỹ nhằm vào Trung Quốc, Mỹ muốn bảo đảm rằng Mỹ mãi là quốc gia có ưu thế tuyệt đối không thể vượt qua. Thậm chí có ý kiến còn cho rằng “chiến tranh thương mại Mỹ - Trung chỉ là phụ, là biểu tượng; còn chiến tranh tiền tệ mới là chính, là thực chất” (<http://finance.sina.com.cn/china/gncj/2018-04-06/doc-ifysuuyyc2981070.shtml>).

Phân tích trên cho thấy, cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung có tính chất và mục tiêu hoàn toàn khác với các biện pháp mà Mỹ đang và sẽ áp dụng với các đối tác và đồng minh của Mỹ ở châu Âu, đồng thời cũng khác với cuộc cạnh tranh Mỹ - Nga hiện nay. Cuộc chiến này là một công cụ để lấy lòng cử tri Mỹ trong ngắn hạn, nằm trong hệ thống giải pháp phục vụ cho mục tiêu địa chính trị và chiến lược an ninh quốc gia có tính lâu dài và toàn cầu của Mỹ. Vì vậy, nó có thể kéo dài đến giữa thế kỷ XXI - thời điểm mà Văn kiện Đại hội XIX của Đảng Cộng sản Trung Quốc gần đây xác định Trung Quốc sẽ trở thành cường quốc hiện đại hóa, thậm chí kéo dài đến 50 năm (Lý Hiểu, 2018). Đây là điều chúng ta cần tiếp tục quan sát và nghiên cứu.

2. Phản ứng của Trung Quốc

Trước các thông tin về cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình vẫn tỏ ra bình thản. Còn Bộ Thương mại Trung Quốc đã đưa ra một bản Tuyên bố gồm 6 điểm, cho rằng hành động của Trung Quốc là chính

đáng, hợp lý, hợp pháp nhằm thực hiện “ba bảo vệ” gồm: “bảo vệ lợi ích của nhân dân và sự tôn nghiêm của quốc gia”; “bảo vệ các nguyên tắc tự do mậu dịch và thể chế mậu dịch đa phương”; “bảo vệ lợi ích chung của các nước trên thế giới”; đồng thời khẳng định lập trường của Trung Quốc là “kiên định ủng hộ toàn cầu hóa kinh tế, kiên định bảo vệ hệ thống kinh tế quốc tế”; v.v... (<http://politics.com.cn/n1/2018/0712/c1001-30144224.html>).

Vậy, Trung Quốc đáp trả lại cuộc chiến thương mại mà Mỹ nhằm vào nước này như thế nào? Qua nghiên cứu các tài liệu có liên quan, chúng tôi nhận thấy, về mặt chính thức, Trung Quốc chỉ xem đây là sự “cọ sát thương mại”. Tuy nhiên, quan điểm của các học giả nước này đều gọi đây là “mậu dịch chiến”, nghĩa là chiến tranh thương mại. Họ cho rằng, việc Trung Quốc đáp trả lại các biện pháp của Mỹ cũng nhằm thực hiện những mục tiêu ngắn hạn, trung hạn và dài hạn như sau:

Về ngắn hạn, Trung Quốc đã lường trước cuộc chiến thương mại với Mỹ là không thể tránh khỏi nên một mặt vẫn muốn thông qua đàm phán để “cứu vãn” tình hình; nhưng mặt khác đã chủ động lập một danh sách nâng thuế 25% đối với 659 mặt hàng có xuất xứ từ Mỹ được xuất khẩu sang thị trường Trung Quốc trị giá khoảng 50 tỷ USD, trong đó 545 mặt hàng có trị giá khoảng 34 tỷ USD được thực hiện từ ngày 6/7/2018. Như vậy, cuộc chiến thương mại trước mắt có tổng trị giá khoảng 68 tỷ USD trong số hơn 500 tỷ USD cán cân thương mại giữa hai bên. Theo các nhà khoa học Trung Quốc, điều này chỉ gây ảnh hưởng hạn chế đối với sự phát triển kinh tế của Trung Quốc; về cơ bản nó cũng đã được

các ngành nghề và doanh nghiệp của nước này “tiêu hóa”, thậm chí có ngành nghề và doanh nghiệp còn hóa giải quá mức cần thiết (Mã Tuấn, 2018).

Về trung và dài hạn, Trung Quốc coi cuộc chiến thương mại với Mỹ giống như liều thuốc kích thích vô cùng tốt, một mặt nó bộc lộ sự chênh lệch quá lớn giữa Trung Quốc so với Mỹ về các mặt sáng tạo công nghệ, chế tạo công đoạn cao, dịch vụ tài chính tiền tệ...; mặt khác nó cũng cho thấy nhiều biện pháp cải cách mà Trung Quốc thực hiện mấy chục năm qua đã không còn phù hợp, cần phải thay thế như: chính sách thương mại hướng vào xuất khẩu, dùng thị trường đổi công nghệ cao hơn... Vì vậy, Trung Quốc sẽ đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XIX, theo đó tập trung vào cải cách thể chế: “Thúc đẩy hiện đại hóa hệ thống quản trị và năng lực quản trị quốc gia, kiên quyết phá bỏ những rào cản về cơ chế, thể chế và quan niệm tư tưởng không còn phù hợp, đột phá hàng rào lợi ích đã cố kết” (Tập Cận Bình, 2017: 21). Cùng với đó, Trung Quốc đẩy nhanh tiến trình xây dựng quốc gia theo mô hình sáng tạo, coi “Sáng tạo là động lực thứ nhất để dẫn dắt phát triển, là trụ cột chiến lược cho việc xây dựng hệ thống kinh tế hiện đại hóa..., tập trung vào những ngành mũi nhọn của khoa học và công nghệ thế giới, coi trọng nghiên cứu cơ bản..., tăng cường nghiên cứu ứng dụng, trọng điểm là những công nghệ có tính then chốt..., nhằm tạo chỗ dựa trí tuệ xã hội cho việc xây dựng cường quốc khoa học công nghệ, cường quốc chất lượng, cường quốc hàng không vũ trụ, cường quốc mạng, cường quốc giao thông, Trung Quốc số hóa..., đào tạo đội ngũ nhân tài khoa học

công nghệ chiến lược đạt trình độ quốc tế” (Tập Cận Bình, 2017: 31).

Bên cạnh đó, Trung Quốc sẽ vẫn kiên định không thay đổi mục tiêu biến quốc gia này trở thành cường quốc hiện đại hóa vào giữa thế kỷ XXI, thực hiện giấc mơ Trung Quốc, phục hưng Trung Hoa. Đồng thời, với vị thế của một nước lớn, nền kinh tế lớn thứ hai thế giới, thương mại hàng hóa và dự trữ ngoại tệ lớn nhất thế giới, Trung Quốc với danh nghĩa bảo vệ lợi ích và giành quyền phát ngôn của các nước đang phát triển sẽ tích cực và chủ động tham gia vào việc thay đổi các luật chơi quốc tế hiện hành theo hướng có lợi cho Trung Quốc và các nước đang phát triển.

Tuy nhiên, cũng có ý kiến cho rằng trong cuộc chiến này Trung Quốc có hai phán đoán sai lầm: *Thứ nhất*, phán đoán sai lầm về cá nhân Tổng thống Mỹ Donald Trump, cho rằng ông là một thương gia chưa có kinh nghiệm làm chính trị, nhưng thực chất ông Trump có một đội ngũ tư vấn có tầm chiến lược và không đồng tình với cách thể hiện của Trung Quốc; *Thứ hai*, phán đoán sai lầm về mối “liên minh bằng hữu” giữa châu Âu, Nhật Bản với Mỹ, không loại trừ khả năng Mỹ, châu Âu và Nhật Bản sẽ “liên thủ với nhau để thay đổi trật tự và quy tắc thương mại toàn cầu, còn Trung Quốc đứng trước mối nguy bị loại khỏi hệ thống thương mại chủ yếu của thế giới (<http://www.backchina.com/news/2018/08/01/575219.html>).

3. Những vấn đề đặt ra với Việt Nam

Việt Nam là nước láng giềng núi liền núi, sông liền sông, giao thông đi lại thuận tiện với Trung Quốc nên sự phát triển hay không của Trung Quốc đều sẽ tác động đến sự phát triển của Việt Nam cả về cơ hội và

thách thức. Mặc dù Trung Quốc đã chủ động trong việc ứng phó với cuộc chiến thương mại do Mỹ phát động, nhưng cuộc chiến này vẫn tác động, ảnh hưởng nhất định đến sự phát triển kinh tế của Trung Quốc và các đối tác kinh tế của nước này.

a. Những tác động nói chung

Như trên đã nêu, cuộc chiến thương mại giữa hai nền kinh tế lớn nhất thế giới Mỹ - Trung Quốc sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển của hai nước và kinh tế thế giới.

Đối với Trung Quốc, theo thông tin từ Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc năm 2018, kinh tế Trung Quốc trong 6 tháng đầu năm 2018 vẫn duy trì được tốc độ tăng trưởng 6,8%, trong đó tiêu dùng đóng góp tới 78,5%, xuất nhập khẩu trong thương mại nói chung chiếm 59%, chất lượng tăng trưởng đã có sự cải thiện nhất định khi tiêu dùng năng lượng sạch trong tiêu dùng năng lượng tăng 1,5 điểm phần trăm, còn lượng tiêu hao năng lượng trong 10.000 Nhân dân tệ GDP đã giảm xuống 3,2% (http://www.stats.gov.cn/tjsj/sjjd/201807/t20180716_1609974.html). Năng lực chống đỡ đối với sức ép bên ngoài của nền kinh tế Trung Quốc đã tăng lên khi mức độ dựa vào thương mại giảm đi rõ rệt từ 64% năm 2006 xuống còn 33% năm 2017 (<http://www.chinanews.com/cj/2018/07-09/8560803.shtml>). Nhiều học giả nước này cho rằng ảnh hưởng của chiến tranh thương mại đối với Trung Quốc là có hạn. Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Tiền tệ và Phát triển Đại học Thanh Hoa, Ủy viên Ủy ban Chính sách tiền tệ Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc Mã Tuấn cho rằng, cuộc chiến thương mại có quy mô 50 tỷ USD sẽ chỉ làm tăng trưởng kinh tế Trung Quốc giảm đi 0,2 điểm phần trăm (Mã Tuấn, 2018). Tuy nhiên, khi trả lời về ảnh

hưởng của cuộc chiến thương mại với tăng trưởng kinh tế trong thời gian tới, đại diện Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc cho biết vẫn “cần tiếp tục quan sát”. Điều này nói lên rằng, việc duy trì tốc độ tăng trưởng kinh tế cao vừa phải ở Trung Quốc trong thời gian tới vẫn còn là ẩn số (http://www.stats.gov.cn/tjsj/sjjd/201807/t20180716_1609974.html).

Theo chúng tôi, trong thời gian tới, để ứng phó với việc Mỹ sẽ sử dụng công cụ tiền tệ để “ép” Trung Quốc mở cửa thị trường tài chính tiền tệ, không loại trừ khả năng Trung Quốc tiếp tục điều chỉnh tỷ giá đồng nhân dân tệ để tăng sức cạnh tranh của hàng hóa khi xuất khẩu. Điều đó sẽ tạo sức ép đối với hàng hóa của các nước khác, trong đó có Việt Nam đang hướng về xuất khẩu, dựa vào xuất khẩu để duy trì tốc độ tăng trưởng. Chưa kể đến việc các nước cũng sẽ có sự cân nhắc trong điều chỉnh tỷ giá hối đoái nhằm tăng sức cạnh tranh hàng hóa của mình. Đây là chủ đề các nhà nghiên cứu tài chính của Việt Nam cần quan tâm.

b. Những tác động tích cực tạo cơ hội cho Việt Nam

Trên các phương tiện truyền thông, đã có nhiều nhà khoa học trao đổi, thảo luận về chủ đề này (Xem: N. Bình, 2018). Bên cạnh việc tôn trọng các ý kiến đó, chúng tôi cho rằng việc đúng hay sai còn chờ vào thực tiễn. Ở đây, chúng tôi chỉ nêu một số ý kiến bước đầu:

Một là về mặt nhận thức, như trên đã nêu, thương mại chỉ là một trong những công cụ mà Mỹ thực hiện để kiềm chế Trung Quốc. Mỹ cũng đã công khai xếp Trung Quốc đứng đầu trong danh sách các đối thủ của họ, bao gồm: Trung Quốc, Nga, Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Triều Tiên, Iran và

tập đoàn tội phạm xuyên quốc gia. Như vậy, chiến tranh thương mại chỉ là một quân cờ trên bàn cờ nước lớn, một cuộc cạnh tranh địa chính trị có tính lâu dài và toàn cầu. Vì vậy, các giải pháp ứng phó của Việt Nam vừa phải đáp ứng được yêu cầu trước mắt, vừa phải mang tính toàn cục và lâu dài.

Hai là trên cơ sở nhận thức như vậy, chúng tôi cho rằng, một mặt Việt Nam nên tận dụng tốt cơ hội Trung Quốc mở cửa thị trường, tích cực và chủ động khai thác thị trường Trung Quốc để xuất khẩu những hàng hóa có sức cạnh tranh của Việt Nam như nông, hải sản; mặt khác cải thiện môi trường đầu tư để thu hút những doanh nghiệp có thực lực cả về vốn và công nghệ của cả Trung Quốc, Mỹ và các nước khác đến Việt Nam. Ngoài ra phải kể đến việc nhiều doanh nghiệp của các nền kinh tế phát triển như Nhật Bản, Hàn Quốc, Đài Loan... do chịu tác động của cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung buộc phải di chuyển khỏi Trung Quốc đại lục sang các nước khác, trong đó có Việt Nam.

Ba là về mặt lâu dài, Việt Nam có thể tham khảo kinh nghiệm của Trung Quốc trong việc cải cách thể chế, nâng cao năng lực quản trị quốc gia, phòng và chống sự hình thành các nhóm lợi ích trong Đảng; xây dựng quốc gia theo mô hình sáng tạo; coi trọng đầu tư cho nghiên cứu khoa học, nhất là nghiên cứu chiến lược, hình thành đội ngũ các nhà khoa học có trình độ ở tầm khu vực và thế giới.

c. Những tác động tiêu cực tạo ra thách thức cho Việt Nam

Đây cũng là nội dung được nhiều nhà khoa học Việt Nam quan tâm và thể hiện chính kiến trên các phương tiện thông tin đại chúng. Trong bài viết này, chúng tôi trao đổi thêm một số ý kiến như sau:

Một là về mặt nhận thức, những tác động tiêu cực từ cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, nhất là những biện pháp ứng phó của Trung Quốc, tạo ra những thách thức đối với sự phát triển và an ninh quốc gia của Việt Nam vừa có tính cấp bách, vừa mang tính chiến lược và lâu dài. Vì vậy, các giải pháp của Việt Nam cũng phải đáp ứng yêu cầu trên.

Hai là, khi nghiên cứu về ảnh hưởng của chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, một nhà nghiên cứu và quản lý doanh nghiệp của Việt Nam đã dự đoán: Sẽ có luồng hàng hóa Trung Quốc được xuất khẩu sang Việt Nam, làm tăng tỷ lệ nhập siêu của Việt Nam; cùng với đó có một số hàng hóa và doanh nghiệp Trung Quốc ở Việt Nam, lấy danh nghĩa Việt Nam hoặc sản xuất tại Việt Nam để tiêu thụ tại thị trường Mỹ, nếu bị phát hiện vi phạm sẽ làm mất uy tín của Việt Nam. Ngoài ra, nếu Trung Quốc tiếp tục điều chỉnh tỷ giá đồng nhân dân tệ để đối phó với cuộc chiến tiền tệ của Mỹ, điều đó sẽ gây sức ép khiến các nước trong đó có Việt Nam cũng phải điều chỉnh tỷ giá đồng nội tệ, từ đó dẫn đến lạm phát, ảnh hưởng đến sản xuất và đời sống của người dân (Xem: N. Bình, 2018). Vì vậy, Việt Nam cần tăng cường quản lý nhà nước về xuất nhập khẩu, nhất là chống buôn lậu ở khu vực biên giới phía Bắc; đồng thời tăng cường quản lý ngân hàng tiền tệ, theo dõi sát sao những động thái điều chỉnh tỷ giá đồng Nhân dân tệ của Trung Quốc và hoạt động của các ngân hàng Trung Quốc ở Việt Nam.

Ba là về mặt an ninh quốc gia, việc Trung Quốc nêu lên và triển khai thực hiện “ba nhanh chóng”, bao gồm: “nhanh chóng phát triển biên cương” ở phía Bắc; “nhanh chóng xây dựng cường quốc biển”, trong

đó có biên Đông (Tập Cận Bình, 2017: 32-33); và “nhanh chóng kết nối chiến lược” với Lào và Campuchia^(*) sẽ tạo ra những thách thức mới đối với an ninh quốc gia của Việt Nam. Gần đây, Trung Quốc đã chính thức khởi động xây dựng Hải Nam thành Khu mậu dịch tự do và Cảng mậu dịch tự do với quy hoạch thành 5 khu chức năng^(**). Tỉnh Hải Nam cũng mới ban hành văn bản

^(*) *Tuyên bố chung Trung - Lào* ngày 14/11/2017 ghi rõ: “Nhanh chóng kết nối chiến lược giữa Sáng kiến *Vành đai Con đường* của Trung Quốc với chiến lược biển nước không có biên thành quốc gia liên lục địa của Lào, cùng nhau xây dựng Hành lang kinh tế Trung - Lào bắt đầu từ Vân Nam, lấy đường sắt Trung - Lào làm chỗ dựa, đi qua một số khu vực quan trọng, cuối cùng đến Nam Lào” (http://www.xinhuanet.com/201711/14c_1121956391.htm). *Thông cáo chung giữa Chính phủ Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa và Chính phủ Vương quốc Campuchia* ngày 11/1/2018 ghi rõ: “Nhanh chóng kết nối hiệu quả giữa Sáng kiến *Vành đai Con đường* và Quy hoạch 5 năm lần thứ XIII của Trung Quốc với chiến lược phát triển quốc gia và Kế hoạch phát triển công nghiệp 2015-2025 của Campuchia, thực hiện tốt Cương yếu cùng nhau thúc đẩy xây dựng *Vành đai Con đường*, thiết thực thúc đẩy hợp tác năng lực sản xuất và đầu tư” (http://www.xinhuanet.com/2018-01/11/c_1122246811.htm).

^(**) Trong bài phát biểu tại Lễ kỷ niệm 30 năm thành lập Đặc khu kinh tế Hải Nam, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tập Cận Bình tuyên bố: “Trung ương Đảng quyết định hỗ trợ toàn đảo Hải Nam thí nghiệm xây dựng Khu mậu dịch tự do, hỗ trợ Hải Nam từng bước tìm tòi, thúc đẩy vững chắc xây dựng Cảng mậu dịch tự do đặc sắc Trung Quốc; phân bước đi, phân giai đoạn xây dựng hệ thống cơ chế và chính sách Cảng mậu dịch tự do” và cho rằng “Đây là quyết sách trọng đại mà Trung ương Đảng nêu lên trên cơ sở nhìn nhận đại cục phát triển trong nước và quốc tế, đi sâu nghiên cứu, suy nghĩ tổng hợp, hoạch định khoa học; là biện pháp trọng đại thể hiện quyết tâm của nước ta (tức Trung Quốc) trong việc mở rộng cửa đối ngoại, tích cực thúc đẩy toàn cầu hóa kinh tế”, *Mạng Tân Hoa*, ngày 13/4/2018 (<http://www.chinanews.com/gn/2018/04-13/8490705.shtml>).

khuyến khích các tổ chức và cá nhân làm đơn xin làm “chúa đảo” ở các đảo không có người với thời hạn 15 đến 50 năm tùy theo lĩnh vực đầu tư...^(*). Những động thái trên nằm trong “đại chiến lược” *Vành đai Con đường* và nhanh chóng xây dựng cường quốc biển được khẳng định trong Văn kiện Đại hội XIX. Đây là những chủ đề nghiên cứu lớn rất cần sự phối hợp nghiên cứu của các cấp, các ngành.

Kết luận

Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung do Mỹ phát động đã chính thức bắt đầu. Về phần mình, Trung Quốc đã nêu lên lập trường nguyên tắc là “không muốn đánh, không sợ đánh, lúc cần thiết không thể không đánh”, đồng thời áp dụng các biện pháp đáp trả. Nếu chỉ đơn thuần diễn ra trong lĩnh vực thương mại, thì việc hai nền kinh tế lớn nhất thế giới để xảy ra chiến tranh đã làm tổn hại không chỉ sự phát triển kinh tế của mỗi nước mà còn tác động đến sự tăng trưởng kinh tế thế giới. Tuy nhiên, đây còn là sự mở màn cho cuộc cạnh tranh địa chính trị. Vì vậy, nó có thể sẽ được Mỹ mở rộng và phối hợp với các lĩnh vực khác như tiền tệ, dầu khí, tự do hàng hải, chiến lược Ấn Độ - Thái Bình Dương..., nhằm kiềm chế sự trỗi dậy của Trung Quốc. Như vậy, cuộc chiến này sẽ còn kéo dài, thậm chí 50 năm.

^(*) Ngày 4/7/2018, Cục Hải dương và Nghề cá tỉnh Hải Nam công bố văn bản mang tên *Biện pháp thẩm định phê chuẩn lợi dụng khai phát hải đảo không có cư dân của tỉnh Hải Nam*, quy định: Cấp quyền sử dụng đảo 15 năm đối với nuôi trồng thủy hải sản; 25 năm đối với hoạt động du lịch giải trí; 30 năm đối với khai thác muối, khoáng sản; 40 năm đối với hoạt động công ích; 50 năm đối với các công trình xây dựng cảng khẩu, sửa chữa tàu thuyền (<http://www.chinanews.com/gn/2018/07-04/8556592.shtml>).

Việt Nam là nước láng giềng có nhiều điểm tương đồng với Trung Quốc nên rất quan tâm đến những diễn biến và tác động của cuộc chiến thương mại này. Ngày 17/7/2018, tại cuộc họp báo thường kỳ, người phát ngôn của Bộ Ngoại giao Việt Nam Lê Thị Thu Hằng đã thể hiện quan điểm chính thức của Việt Nam: “Các vấn đề phát sinh trong quan hệ thương mại giữa các nước cần được giải quyết thông qua thương lượng, trên cơ sở các thông lệ, quy định quốc tế, nhất là trong khuôn khổ Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO), bảo đảm lợi ích chính đáng của các bên liên quan và đóng góp cho hợp tác, phát triển thịnh vượng khu vực và trên thế giới” (Theo: Châu Như Quỳnh, 2018).

Chúng tôi cho rằng, Việt Nam một mặt đẩy mạnh hợp tác, gia tăng xuất khẩu sang thị trường Trung Quốc, góp phần thu hẹp nhập siêu trong cán cân thương mại song phương như lãnh đạo cấp cao hai nước đã thỏa thuận^(*); mặt khác cần có những biện pháp thích ứng cần thiết để bảo vệ chủ quyền, an ninh và lợi ích phát triển của mình. Quan hệ Việt - Trung và Việt - Mỹ phát triển lành mạnh và ổn định phù hợp với lợi ích của mỗi nước, đồng thời góp phần duy trì khu vực và thế giới hòa bình, ổn định và phát triển □

(*) *Tuyên bố chung Việt Nam - Trung Quốc* ngày 13/11/2017 mục V ghi rõ: “Phát huy vai trò của Ủy ban hợp tác kinh tế - thương mại Việt - Trung và các cơ chế hợp tác liên quan, thúc đẩy đi sâu phát triển quan hệ hợp tác kinh tế, thương mại, đầu tư hai nước, thực hiện cùng có lợi, cùng thắng giữa hai bên. Thúc đẩy thương mại song phương tiếp tục phát triển cân bằng, ổn định, thực hiện tốt “Bản ghi nhớ hợp tác song phương trong lĩnh vực thương mại hàng nông sản”” (<https://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/toan-van-tuyen-bo-chung-viet-nam-trung-quoc-3669742.html>).

Tài liệu tham khảo

1. *Ảnh hưởng của cuộc chiến thương mại đã biểu hiện rõ rệt, sai lầm của Trung Quốc là gì*, <http://www.backchina.com/news/2018/08/01/575219.html>
2. Tập Cận Bình (2017), “Quyết thắng trong xây dựng xã hội khá giả toàn diện, giành thắng lợi vĩ đại của CNXH đặc sắc Trung Quốc thời đại mới” (Báo cáo tại Đại hội XIX Đảng Cộng sản Trung Quốc, ngày 18/10/2017), Nxb. Nhân dân, Bắc Kinh.
3. Tập Cận Bình: *Phát biểu chúc mừng tại Lễ kỷ niệm 30 năm tỉnh Hải Nam xây dựng đặc khu kinh tế*, Báo Tân Hoa, ngày 13/4/2018, <http://www.chinanews.com/gn/2018/04-13/8490705.shtml>
4. N. Bình (2018), *Việt Nam trước cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung: Nhiều cơ hội, lắm nguy cơ*, Báo Tuổi trẻ, ngày 8/7/2018, <http://tuoitre.vn/viet-nam-truoc-cuoc-chien-thuong-mai-my-trung-nhieu-co-hoi-lam-nguy-co-20180708093124578.htm>.
5. *Chiến tranh thương mại Trung - Mỹ là biểu tượng, chiến tranh tiền tệ mới là hạt nhân*, <http://finance.sina.com.cn/china/gncj/2018-04-06/doc-ifysuuyuc2981070.shtml>
6. Dư Vĩnh Định (2018), *Làm thế nào ứng phó với cuộc chiến thương mại không thể tránh khỏi?*, Bài trả lời phỏng vấn báo *Kinh tế Tài chính*, ngày 4/7/2018, <http://yuanchuang.caijing.com.cn/2018/0704/4480906.shtml>
7. Lý Hiểu (2018), *Vận mệnh quốc gia và vận mệnh cá nhân*, Bài phát biểu tại Lễ tốt nghiệp năm 2018, <http://finance.sina.com.cn/china/2018-07-03/doc-ihevauxi8254372.shtml>

8. Trịnh Vĩnh Niên (2018), “Những thách thức mang tính kết cấu đặt ra trước cải cách ở Trung Quốc hiện nay”, Báo *Liên hợp Buổi sáng*, Singapore ngày 3/7/2018.
9. Năng lực ứng phó với xung kích từ bên ngoài của nền kinh tế Trung Quốc không ngừng được tăng cường, Báo *Kinh tế tài chính*, ngày 9/7/2018, <http://www.chinanews.com/cj/2018/07-09/8560803.shtml>
10. Nguyên nhân, ảnh hưởng, triển vọng và ứng phó đối với cuộc chiến thương mại Trung - Mỹ, Báo *Kinh tế vĩ mô*, ngày 24/3/2018, <http://finance.qq.com/a/20180324/012801.htm>
11. Người phát ngôn Cục Thống kê Nhà nước trả lời báo chí về Tình hình vận hành kinh tế quốc dân 6 tháng đầu năm 2018, Mạng Cục Thống kê Nhà nước, ngày 16/7/2018, http://www.stats.gov.cn/tjsj/sjjd/201807/t20180716_1609974.html
12. Châu Như Quỳnh (2018), *Việt Nam lên tiếng về “chiến tranh” thương mại Mỹ - Trung*, <http://dantri.com.vn/kinh-doanh/viet-nam-len-tieng-ve-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-2018071916515455.htm>
13. Mã Tuấn (2018), *Ảnh hưởng của cuộc chiến thương mại 50 tỷ USD với kinh tế Trung Quốc là có hạn, cơ bản đã được thị trường tiêu hóa*, <http://economy.caijing.com.cn/20180706/4482022.shtml>
14. *Tuyên bố của Bộ Thương mại về việc Mỹ tăng thuế đối với các sản phẩm Trung Quốc xuất khẩu sang Mỹ*, Mạng Nhân dân, ngày 12/7/2018, <http://politics.com.cn/n1/2018/0712/c1001-30144224.html>
15. Toàn văn Tuyên bố chung Việt Nam - Trung Quốc, <https://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/toan-van-tuyen-bo-chung-viet-nam-trung-quoc-3669742.html>
16. <http://www.chinanews.com/gn/2018/07-04/8556592.shtml>
17. http://www.xinhuanet.com/2017-11/14c_1121956391.htm
18. http://www.xinhuanet.com/2018-01/11/c_1122246811.htm

(tiếp theo trang 34)

Tài liệu tham khảo

1. Beauvoir, Simone de (1956), *The Second Sex*, translated by H.M. Parshley, Jonathan Cape, London.
2. Peter Gay (1989), *Freud: A Life for Our Time*, London, <http://en.wikipedia.org>, “Juliet Mitchell”.
3. L. Irigaray (1985), *This Sex which is not One*, Cornell University Press, New York.
4. J. Mitchell (1974), *Psychoanalysis and Feminism*, Basic Books, New York.
5. M. Nolan, K. O’Mahony (1987), “Freud and Feminism”, *Studies: An Irish Quarterly Review*, Vol. 76, No. 302 (Summer), pp. 159-168.
6. Nancy A. McHugh (2007), *Feminist Philosophies A-Z*, Edinburgh University Press Edinburgh.
7. N. Tandon (2008), *Feminism: A Paradigm Shift*, Atlantic Publishers & Distributors (P) Ltd, New Delhi.